

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3003/2021. (I. 14.) AB HATÁROZATA

utólagos normakontroll-indítvány elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály Alaptörvénnyel való összhangjának utólagos vizsgálata tárgyában – *dr. Juhász Imre* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 8:1. § (1) bekezdés 1. pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az alapvető jogok biztosa (a továbbiakban: indítványozó) az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 2. § (3) bekezdése, és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 24. § (2) bekezdése alapján kezdeményezte, hogy az Alkotmánybíróság utólagos normakontroll eljárásban vizsgálja meg, és az Abtv. 41. § (1) bekezdésében biztosított jogkörében semmisítse meg Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 8:1. § (1) bekezdés 1. pontját, mivel az abban foglaltak ellentétesek az Alaptörvény II. cikkével (emberi méltósághoz való jog), az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésével (magánszférához való jog), valamint a XV. cikk (1) és (2) bekezdésével (egyenlő bánásmód követelménye). Az indítványozó [az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének kifejezett megjelölése nélkül] arra is utalt, hogy a támadott jogszabályi rendelkezés a jogbiztonság követelményével is ellentétes.
- [2] Az indítványozó álláspontja szerint a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontjában rögzített közeli hozzátartozó fogalma a bejegyzett élettársi kapcsolatban élők jogainak alkotmányos védelme nyomán sérti az emberi méltósághoz és a magánszférához való jogot, a meghatározás indokolatlanul önkényes, észszerűtlen módon egyéb helyzet szerinti különbségtételt valósít meg a bejegyzett élettársi kapcsolatban és az élettársi kapcsolatban élő személyek közt.
- [3] 2. Az indítvány benyújtása indokolásaként az indítványozó jelezte, hogy több panasz is érkezett a hivatalához, köztük két országgyűlési képviselő és egy civil szervezet is megkereste. Álláspontjuk szerint „az élettársi kapcsolatra vonatkozó, a Ptk. nem családjogi, hanem kötelmi jogi könyvében elhelyezett egyes rendelkezések aggályosak az egyenlő bánásmód és a gyermekek jogainak védelme szempontjából, nem össze-egyeztethetők az állam családvédelmi kötelezettségével, a bejegyzett élettársak pedig indokolatlanul és alaptalanul maradtak ki a hozzátartozók, közeli hozzátartozók köréből”. Az indítványozó a panaszok alapján vizsgálatot indított, mely során arra a következtetésre jutott, hogy a Ptk. közeli hozzátartozó fogalmával, illetőleg annak meghatározásával kapcsolatosan alkotmányossági aggályok merülnek fel.
- [4] 2.1. Az indítványozó mindenekelőtt rögzítette, hogy mivel az Alaptörvény releváns, alapjogokkal kapcsolatos szövege nagyrészt megegyezik a korábbi Alkotmány szövegezésével, ezért főszabály szerint továbbra is irányadónak tartja a korábbi alkotmánybíróági esetjogot – ahogyan erre egyébként maga az Alkotmánybíróság is rámutatott a 22/2012. (V. 11.) AB határozatban és a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban is.
- [5] 2.2. Az indítvány az alkotmányjogi problémát az alábbiakban foglalta össze.
- [6] A Ptk. 8:1. § (1) bekezdése – értelmező rendelkezésként – meghatározza a közeli hozzátartozó, valamint a hozzátartozó fogalmát. Ezen rendelkezések – ellentétben a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (továbbiakban: régi Ptk.) 685. § b) pontjában foglaltakhoz képest – nem tekintik a bejegyzett élettársakat sem közeli hozzátartozónak, sem hozzátartozónak, továbbá nem számít hozzátartozónak az egyeneságbeli rokon bejegyzett élettársa, valamint a testvér bejegyzett élettársa sem, így nem rendezett az a kérdés, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat – mely a „magyar jog által elismert, egyenesen az alkotmányból levezethető jogintézmény” – fennállása esetén a bejegyzett élettárs minnek minősül.

- [7] A Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. és 2. pontjában, az 1:2. § (2) bekezdésében, és a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény (a továbbiakban: Békmtv.) 3. §-ában foglaltak között ellentmondás észlelhető. Az, hogy a Ptk. egyrészről nem nevesítette a bejegyzett élettársakat a hozzátartozók, közeli hozzátartók között; másrészről nem helyezte hatályon kívül a Békmtv. azon rendelkezéseit, melyek alapján, ha a Békmtv. eltérően nem rendelkezik, vagy a rendelkezés alkalmazását nem zárja ki, megfelelően alkalmazni kell a házasságra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársi kapcsolatra is; harmadrészt az 1:2. § (2) bekezdésében értelmezési alapelvként azt írja elő, hogy a polgári jogi viszonyokra vonatkozó szabályokat – ideértve a Békmtv. rendelkezéseit is –, a Ptk.-val összhangban kell értelmezni, a jogbiztonság szempontjából aggályos és az emberi méltósághoz és az egyenlő bánásmódhoz való jog sérelmét idézte elő.
- [8] Az Alaptörvény L) cikke értelmében a házasság intézménye csak férfi és nő között fennálló életközösség esetén választható, így az azonos nemű párok három társkapcsolati lehetőség közül választhatnak: a) élhetnek *de facto* élettársi kapcsolatban, b) kérhetik kapcsolatuk bejegyzését az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásába, vagy c) választhatják a Békmtv. által szabályozott bejegyzett élettársi kapcsolatot. Az indítványozó az indokolását többek között az Alkotmánybíróság 14/1995. (III. 13.) AB határozatának azon megállapítására alapozza, mely szerint két személy tartós életközössége megvalósíthat olyan értékeket, melyek az érintettek személyi méltóságának egyenlő figyelembevételére alapján, az együtt élő személyek nemétől függetlenül igényt tarthatnak jogi elismerésre. Ezen megállapításra tekintettel került a régi Ptk. szövegébe az élettársi kapcsolat fogalma és jogi elismerése mind a különnemű, mind az azonos nemű párok esetében.
- [9] Indokolásának további alátámasztásául szolgál a 154/2008. (XII. 17.) AB határozat is, melyben az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézménye alkotmányos megoldás az azonos nemű párok vonatkozásában: az elismerés és a védelem igénye – mivel ők házasságra nem léphetnek – az emberi méltósághoz való jogból, és az abból származtatott önrendelkezési jogból, az általános cselekvési szabadságból, illetve a személyiség szabad kibontakoztatásához való jogból levezethető. Az alkotmánybírósági gyakorlat alapján az azonos nemű személyek számára, akik házasságot nem köthetnek, a jogalkotónak biztosítania kell egymás irányában a házastársakéhoz hasonló olyan jogállást, amely az egyenlő méltóságú személyként kezelésüket biztosítja. Az Alkotmánybíróság a 32/2010. (III. 25.) AB határozatában alkotmányosan védendőnek találta a kizárólag azonos nemű párok részére nyitva álló bejegyzett élettársi kapcsolat intézményét.
- [10] Nem felel meg az emberi méltósághoz való jog védelmének és az egyenlő bánásmód követelményének az, hogy a bejegyzett élettárs nem minősül se közeli hozzátartozónak, sem hozzátartozónak, holott Magyarország – az Alkotmánybíróság gyakorlatát figyelembe véve – „biztosította a jogi védelmet és elismerést az azonos nemű élettársaknak, ehhez európai mércével is megfelelő és előremutató joghatásokat biztosított”. A jogalkotó a Ptk.-beli fogalom meghatározásakor nem vette figyelembe, hogy az Alkotmánybíróság megállapította a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény (a továbbiakban: Cstv.) 8. §-ának alaptörvény-ellenességét, tekintettel arra, hogy az nem csupán korlátozza, hanem megfosztja a törvényes öröklés lehetőségétől a bejegyzett élettársakat, a hátrányos megkülönböztetést eredményező jogmegvonás legitim igazolása nélkül [43/2012. (XII. 20.) AB határozat].
- [11] Az Alaptörvény L) cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy a családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az indítványozó álláspontja szerint a családi státusz és a hozzátartozói, illetve közeli hozzátartozói minőség nem azonos kategória, a hozzátartozói, azon belül a közeli hozzátartozói körből való kimaradásnak – tekintve, hogy az nem szimbolikus hátrány – közvetlen joghatásai vannak a mindennapi életre (akár egy egészségügyi intézményben vagy a hatósági ügyek intézése során).
- [12] A Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontja nem egyeztethető össze az emberi méltósághoz való jog védelméből következő elismeréssel. Az alkotmánybírósági gyakorlat alapján az emberi méltósághoz való jogból számos komparatív és nem komparatív követelmény ered. Az emberi méltósághoz való jognak két funkciója van. Egyrészt azt fejezi ki, hogy van egy abszolút határ, amelyen sem az állam, sem más emberek kényszerítő hatalma nem terjedhet túl, az egyéni önrendelkezés, amelynél fogva az ember alany maradhat, és nem válik eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jog másik funkciója az egyenlőség biztosítása. Az egyenlő méltóság alapjoga indokolja és tölti meg tartalommal az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt megkülönböztetéstől mentes bánásmódhoz való jogot, amely szintén sérül azáltal, hogy a jogalkotó kizárja az azonos neműek törvény által elismert társkapcsolatát a közeli hozzátartozói státuszra jogosító kapcsolati körből.
- [13] Az indítványozó szerint alkotmányosan indokolatlan helyzetet teremt az a tény, hogy a Ptk. 8:1. § (1) bekezdésének 1. és 2. pontja szerint az élettárs (akár különnemű, akár azonos nemű) hozzátartozónak számít, azonban

az Alkotmánybíróság által kiemelt, alkotmányosan védett intézmény, a bejegyzett élettárs sem hozzátartozónak, sem pedig közeli hozzátartozónak nem minősül. Sérül tehát az élettársi kapcsolatban élők és a bejegyzett élettársi kapcsolatban élők között az egyenlő bánásmód követelménye, mivel a rendelkezés a regisztráció nélküli élettársi kapcsolatot jogi értelemben szorosabb kapcsolatnak tekinti.

- [14] Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése kapcsán az indítványozó rámutatott arra, hogy a töretlen, és az Alaptörvény alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírósági gyakorlat szerint a hátrányos megkülönböztetés tilalma alapján a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. Az alkotmányos alapjogok tekintetében a szabályozás alkotmányosságát az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján kell megítélni, így a hátrányos megkülönböztetés tilalma, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre. Ha a megkülönböztetés nem az alkotmányos alapjogok kapcsán áll fenn, a szabályozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha a jogalkotó önkényesen, észszerű indok nélkül tett különbséget az azonos helyzetű, azonos szabályozási kör alá vont jogalanyok között.
- [15] A Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontja az indítványozó szerint szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés is megvalósít a szexuális irányultságukból következően egyetlen jogi opcióként bejegyzett élettársi kapcsolat választani kénytelen személyek és a más kapcsolati formák választására jogosult személyek között azáltal, hogy az előbbieket észszerű ok nélkül zárja ki abból a lehetőségből, hogy egymás közeli hozzátartozóivá váljanak, így sérül az Alaptörvény II. és VI. cikk (1) bekezdése, valamint XV. cikk (2) bekezdésében rögzített követelmény.
- [16] 3. Az Alkotmánybíróság megkeresésére a Kúria elnöke az Abtv. 57. § (2) bekezdésének megfelelően tájékoztatta az Alkotmánybíróságot az indítvánnyal kapcsolatos álláspontjáról.

II.

- [17] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, szülei vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

- [18] 2. A Ptk. indítvány által támadott rendelkezései:

„8:1. § [Értelmező rendelkezések]

(1) E törvény alkalmazásában

1. közeli hozzátartozó: a házastárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és a nevelt gyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő és a testvér;”

- [19] 3. Békmtv. érintett rendelkezései:

„3. § (1) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, vagy e törvény a rendelkezés alkalmazását nem zárja ki, megfelelően alkalmazni kell

a) a házasságra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársi kapcsolatra,

b) a házastársra vagy házastársakra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársra vagy bejegyzett élettársakra,

- c) az özvegyre vonatkozó szabályokat az elhunyt bejegyzett élettárs túlélő bejegyzett élettársára,
 d) az elvált személyre vonatkozó szabályokat arra a személyre, akinek bejegyzett élettársi kapcsolatát megszüntették,
 e) a hajadonra, nőtlenre vonatkozó szabályokat arra a személyre, aki még nem volt házas, és bejegyzett élettársi kapcsolatot még nem létesített, és
 f) a házaspárra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársakra.
- (2) A bejegyzett élettársakra a házastársak által történő közös gyermekké fogadásra vonatkozó szabályok nem alkalmazhatóak. A bejegyzett élettársi kapcsolat apasági vélelmet nem keletkeztet.
- (3) A házastársak névviselésére vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatóak a bejegyzett élettársakra. Bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése esetén a bejegyzett élettárs volt férje nevét a házasságra utaló toldással nem viselheti tovább, és ez a joga akkor sem éled fel, ha a bejegyzett élettársi kapcsolata megszűnt. Ha a leendő bejegyzett élettárs a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítését megelőzően házassági névként volt férje nevét vagy családi nevét viseli a házasságra utaló toldással, és házassági nevét nem módosítja másik házassági névviselési formára, a születési családi nevének viselésére jogosult.
- (4) Az emberi reprodukcióra irányuló, külön törvény szerinti eljárásoknak a házastársakra vonatkozó rendelkezései a bejegyzett élettársakra nem alkalmazhatóak.
- (5) Ha e törvény a házasság vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat fennállásához, illetve a házasság vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat megszűnéséhez nem állapít meg eltérő jogkövetkezményt, továbbá ha a jogosultság vagy a kötelezettség az özvegyet és az özvegy bejegyzett élettársat megkülönböztetés nélkül megilleti vagy terheli, a családi állapotra vonatkozó nyilatkozat csak olyan formában követelhető meg, hogy a »házas« és »bejegyzett élettárs«, az »özvegy« és az »özvegy bejegyzett élettárs«, illetve az »elvált« és az »elvált bejegyzett élettárs« megjelölés együtt szerepeljen.
- (6) A családi állapotra vonatkozó adatot tartalmazó nyilvántartásban – az anyakönyvi nyilvántartás, valamint a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás kivételével – a családi állapotot úgy kell feltüntetni, hogy a »házas« és a »bejegyzett élettárs«, az »özvegy« és az »özvegy bejegyzett élettárs«, illetve az »elvált« és az »elvált bejegyzett élettárs« megjelölés együtt szerepeljen.”

III.

- [20] 1. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének e) pontja alapján, valamint az Abtv. 24. § (2) bekezdése alapján a jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány benyújtására jogosult. Az indítvány tartalmát tekintve megfelel az Abtv. 24. § (2) bekezdésében és az 52. § (1) bekezdésében foglaltaknak, ezért azt az Alkotmánybíróság érdemben vizsgálta.
- [21] 2. Az indítványozó a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte, mert azt ellentétesnek tartja az Alaptörvény II. cikkével (emberi méltósághoz való jog), a VI. cikk (1) bekezdésével (magán- és családi élet tisztelgetben tartásához való jog), valamint a XV. cikk (1) és (2) bekezdésével (egyenlő bánásmód követelménye).
- [22] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt hangsúlyozni kívánja, hogy figyelemmel az Alaptörvény rendelkezéseire, és az indítványhoz kötöttség elvére, jelen eljárásának keretei között sem a család alaptörvényi fogalmát, sem a családi viszonyok alkotmányossági megítélését nem vizsgálta. Az alkotmánybírósági vizsgálat célja kizárólag annak megállapítása, hogy a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontjának hatályos szövege sérti-e az Alaptörvényben foglalt emberi méltósághoz való jogot, a magánszférához való jogot, illetőleg a megkülönböztetéstől mentes bánásmóddhoz való jogot.
- [23] 3. A szabályozási környezet vizsgálatához az Alkotmánybíróság szükségesnek tartotta áttekinteni a fogalom jelenlegi és korábbi jogszabályi értelmezését, a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontja elfogadásának körülményeit, valamint a törvényjavaslatok előterjesztői indokolását is.
- [24] 3.1. A hozzátartozó és a közeli hozzátartozó polgári jogi fogalmát először a Polgári Törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1960. évi 11. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Tvr.) 2. § (1) és (2) bekezdése fogalmazta meg oly módon, hogy a régi Ptk. alkalmazásában közeli hozzátartozónak tekintette a házas-

társat, az egyeneságbeli rokont, az örökbefogadott, a mostoha- és a neveltgyermeket, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülőt, valamint a testvért, továbbá a 445. § (2) bekezdése vonatkozásában az élettársat is. A Tvr. 2. § (2) bekezdése alapján hozzátartozónak minősült az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa.

- [25] A Tvr. indokolása szerint milderre azért volt szükség, mert a régi Ptk. a hozzátartozókról (közeli hozzátartozókról) igen sok helyen tett említést, és minden esetben komoly jelentősége volt a hozzátartozók köre meghatározásának. A Tvr. megalkotásakor hatályban lévő polgári jogi és családjogi jogszabályok nem tartalmaztak általános érvényű meghatározást, így önmagában már ez a körülmény is indokolta, hogy a Tvr. a kérdést rendezze. Szükségessé tette továbbá a fogalom meghatározását az is, hogy a régi Ptk. a joghatásokat aszerint differenciálta, hogy hozzátartozóról vagy ennél szűkebb körrel, ún. közeli hozzátartozóról van-e szó. A hozzátartozóknak és a közeli hozzátartozóknak a Tvr. által rögzített fogalmát a régi Ptk. módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény rendelkezéseinek megfelelően a régi Ptk. változatlan tartalommal átvette, és a 685. § b) pontja közvetlenül tartalmazta. A fogalommeghatározások következő, a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvénnyel történt módosítása következtében az élettársak jogügyletre történő utalás nélkül, minden esetben hozzátartozónak minősültek.
- [26] 3.2. A régi Ptk. jelen indítvány elbírálása szempontjából leglényegesebb módosítását jelentette, hogy a Békmtv. 17. § (1) bekezdés 1. pontja alapján 2009. június 1. napjától kezdődően a bejegyzett élettársak is közeli hozzátartozónak minősültek.
- [27] A Békmtv. az azonos neműek bejegyzett élettársi kapcsolatának mint személyi státuszjognak a keletkezését, joghatásait és megszűnését szabályozza, rendezi a bejegyzett élettársaknak a házasság jogintézményéhez és a házastársak státuszához való viszonyát, valamint meghatározza az azoktól való eltéréseket. A Békmtv. a nyilvántartásba vétel intézményének biztosításával lehetővé teszi, hogy az azonos nemű élettársak a kapcsolatukat bejegyzett élettársi kapcsolatként hivatalossá tegyék, ezzel a házasság jogintézményéhez hasonló joghatásokat váltsanak ki, megkönnyítve többek között az élettársi életközösség fennállásának bizonyítását is. A Békmtv. rendelkezett a kapcsolódó jogszabályok szükségessé vált módosításáról is, egyebek mellett a régi Ptk. által rögzített közeli hozzátartozó fogalmáról is. A régi Ptk. valamennyi vonatkozó rendelkezése 2009. június 1. napjától úgy módosult, hogy a „házastársak” szövegrész helyébe a „házastársak, bejegyzett élettársak” szövegrész lépett, a házasságra és házastársakra vonatkozó rendelkezések pedig kiegészültek a bejegyzett élettársi kapcsolatra és a bejegyzett élettársakra utaló szövegrésszel.
- [28] A Békmtv. ezzel párhuzamosan az akkor hatályban lévő: a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (továbbiakban: Csjt.), a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény, az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendelet, az egészségügyről szóló a 1997. évi CLIV. törvény, valamint az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény bejegyzett élettársakra vonatkozó kiegészítéséről is rendelkezett, mert az új jogintézmény közvetlen anyagi jogi joghatásait ezen jogszabályok határozták meg.
- [29] A jogalkotó a Békmtv.-vel egyúttal eleget tett annak az alkotmányos elvárásnak is, mely szerint az azonos nemű személyek számára, akik az Alkotmány, illetőleg az Alaptörvény alapján házasságot nem köthetnek, a jogalkotónak az alkotmányosság korlátai között biztosítania kell egymás irányában a házastársakéhoz hasonló olyan jogállást, amely az egyenlő méltóságú személyként kezelésüket biztosítja. A bejegyzett élettársi kapcsolat ugyanakkor korántsem azonos a házassággal, így ennek megfelelően a Békmtv. tartalmaz bizonyos megkötéseket is. Külön meghatározott szabályok a bejegyzett élettársak esetén nem alkalmazhatóak, így a közös gyermekké fogadásra vonatkozó szabályok, a házastársak névviselésére vonatkozó rendelkezések, az emberi reprodukcióra irányuló, külön törvény szerinti eljárások házastársakra vonatkozó rendelkezései, valamint a bejegyzett élettársi kapcsolat apasági vélelmet nem keletkeztet.
- [30] 3.3. A 2014. március 15-én hatályba lépett Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontjában rögzített közeli hozzátartozó definíció a régi Ptk.-hoz képest eltérő, a bejegyzett élettársak nem kerültek nevesítésre sem a közeli hozzátartozói, sem a tágabb hozzátartozói körben. A Ptk. elfogadásakor kialakult jogalkotói álláspont szerint ennek oka elsődlegesen az, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat szabályozásáról külön törvény, a Békmtv. rendelkezik, továbbá a Csvt. család fogalmára vonatkozó egyes rendelkezések esetükben fogalmilag kizártak.

- [31] 3.4. A Ptk. elfogadását és hatálybalépését követően a jogalkotó az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCLII. törvény (a továbbiakban: módosító törvény) rendelkezéseivel számos jogszabályban kiegészíteni rendelte a hozzátartozó, illetőleg közeli hozzátartozó fogalmát a bejegyzett élettársra vonatkozó szövegrésszel, és az ezt követően megalkotott új jogszabályokban a fogalom-meghatározásoknál a bejegyzett élettársakat kifejezetten hozzátartozóként vagy közeli hozzátartozóként nevesíti. A T/12824. számú törvényjavaslat indokolása szerint minderre azért volt szükség „hogy a jogalkalmazó számára egyértelmű maradjon, hogy e személyi kört a hozzátartozó fogalmába bele kell érteni, függetlenül attól, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény maga rendeli alkalmazni a bejegyzett élettársakra a házaspárra vonatkozó szabályokat”. Ez alapján megállapítható, hogy a jogalkotó kifejezett szándéka továbbra is az, hogy a bejegyzett élettársakat közeli hozzátartozónak kell tekinteni.

IV.

- [32] Az indítvány nem megalapozott.
- [33] 1. Az indítványozó álláspontja szerint sérti az Alaptörvény II. cikkét, VI. cikk (1) bekezdését, továbbá a XV. cikk (1) és (2) bekezdését az, hogy a Ptk. támadott rendelkezése értelmében a bejegyzett élettárs sem közeli hozzátartozónak, sem pedig tágabb értelemben vett hozzátartozónak nem minősül. Kiemelte továbbá azt is, hogy a bejegyzett élettársak kizárása a közeli hozzátartozói körből a jogbiztonság szempontjából is aggályos, tekintve, hogy egyrészt a Ptk. 1:2. § (2) bekezdése értelmezési alapelvként írja elő, hogy a polgári jogi viszonyokra vonatkozó jogszabályokat a Ptk.-val összhangban kell értelmezni, másrészt számos jogszabály nem tartalmaz hozzátartozói, közeli hozzátartozói definíciót, hanem a Ptk.-beli meghatározásra utal vissza. Az Alkotmánybíróság az indítvány ezen elemét alább a tartalma szerint, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés sérelmét állító indítványi elemként bírálta el.
- [34] 2. Az indítvány az Alaptörvény XV. cikkével összefüggésben (tartalma alapján) szexuális irányultáson alapuló hátrányos megkülönböztetést állított, ezért az Alkotmánybíróság a támadott jogszabály alkotmányosságát az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése alapján vizsgálta.
- [35] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „[a]z Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése alapján Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés nélkül biztosítja. A hátrányos megkülönböztetés tilalma nem jelenti minden megkülönböztetés tilalmát, a tilalom elsősorban az alkotmányos alapjogok terén tett megkülönböztetésekre terjed ki. Személyek közötti, alaptörvényt sértő hátrányos megkülönböztetés akkor állapítható meg, ha valamely személyt vagy embercsoportot más, azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon.” {Legutóbb például: 3258/2019. (X. 30.) AB határozat, Indokolás [26]}
- [36] Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése az alapjogok egyenlőségét és a diszkrimináció tilalmát tartalmazza. „A tételesen felsorolt tulajdonságok mellett az »egyéb helyzet szerinti különbségtétel« fordulat nyújt garanciát ahhoz, hogy az előre nem látható, de a felsorolásban szereplő tulajdonságokhoz döntő hasonlóságot mutató helyzetben élő személyeket se érhesse hátrányosan sújtó különbségtétel. Ez a fordulat ad lehetőséget az Alkotmánybíróságnak arra, hogy a társadalom aktuális változásaira időszerűen reagálva mindig maga határozhassa meg, melyek a társadalom sérülékeny csoportjai, vagyis mely csoporthoz tartozók tekinthetők kiszolgáltatottnak, kirekesztettnek, illetve folyamatos, és indokolatlan hátránnyal sújtottaknak.” {3206/2014. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [27]} Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében garantált diszkriminációtilalom olyan élethelyzeteket ölelhet át, amelyekben az emberek önazonosságát, identitását meghatározó lényegi tulajdonságuk miatt előítélettel vagy társadalmi kirekesztéssel néznek szembe. Vagyis a diszkriminációtilalom alkotmányos klauzulája elsődlegesen azoknak a csoportoknak a védelmét szolgálja, amelyek személyben rejlő és tetszés szerint nem változtatható tulajdonságok mentén elkülönülnek a társadalomban. A legtöbb alapjogsértés vizsgálható tehát az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése összefüggésében, mivel az alapjogokat mindenféle faji, szín szerinti, nemi, fogyatékoság szerinti, nyelvi, vallási, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.

- [37] Az alapjogok korlátozásának alkotmányosságát az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerinti teszt alapján lehet megítélni. E teszt alkalmazása során nem fogadható el szükségesnek olyan alkotmányos cél, amely diszkriminációt valósít meg, és arányosnak az olyan korlátozás, amely diszkriminatív helyzetet eredményez {lásd: 6/2018. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [38]–[39]}.
- [38] Az Alkotmánybíróság a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontjával összefüggésben azt vizsgálta, hogy a bejegyzett élettársak homogén csoportba vonhatók-e más személyekkel; fennáll-e az esetükben szexuális irányultságon alapuló, egyéb helyzet szerinti különbségtétel; és amennyiben igen, úgy a megkülönböztetés hátrányos-e az érintetteknek; továbbá szükségesnek és arányosnak tekinthető-e.
- [39] 2.1. Az alapjogi teszt alkalmazásakor az Alkotmánybíróság jelen indítvány elbírálása szempontjából az azonos nemű bejegyzett élettársakat – az indítványban foglaltakkal ellentétben – a házasságban élő különnemű házastársakkal sorolta homogén csoportba.
- [40] Az Alaptörvény L) cikk (1) bekezdésével összefüggésben az Alkotmánybíróság már megállapította az alábbiakat. Az Alaptörvény fokozott védelemben részesíti az együttélés más formáival szemben a házasság intézményét, mint férfi és nő közötti önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, melyet az azonos nemű személyek regisztrált élettársi kapcsolata nem befolyásolhat; ugyanakkor a kizárólag azonos nemű párok részére nyitva álló bejegyzett élettársi kapcsolat intézménye szintén alkotmányos védelemre jogosult.
- [41] Az Alkotmánybíróság fontosnak tartja kiemelni, hogy a különneműek házassága nem kerül hátrányosabb helyzetbe azáltal, hogy a jogalkotó az azonos nemű bejegyzett élettársakat egyes jogosultságok és kötelezettségek tekintetében a házastársakéhoz hasonló pozícióba helyezi. Ugyanakkor a házasság értéként tételezése nem zárja ki, hogy a jogalkotó más, a házassághoz bizonyos tekintetben hasonló funkciójú kapcsolati formákat is védelemben részesítsen. Más, lazább vagy szorosabb élettársi (együttélési, életközösségi) életviszonyoknak is lehetnek a házassághoz hasonló joghatásai, vagyoni jogi, adójogi, lakáshasználati, tartási kötelezettségi, társadalombiztosítási, szociális, munkajogi, öröklési jogi stb. tekintetben.
- [42] A házasságra vonatkozó szabályok „megfelelő” alkalmazásának elrendelése a bejegyzett élettársakra nem csupán jogok, hanem egyben – az egymás iránti felelősségvállalásból eredő – kötelezettségek kiterjesztését is jelenti (pl. tartási, támogatási kötelezettség). A bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézménye elismert és védett párkapcsolati formát biztosít azon azonos nemű személyek számára, akik a házassághoz hasonló tartós, érzelmi és gazdasági életközösségben kívánnak élni. Ez a kifejezetten az azonos neműek számára létrehozott jogintézmény a házassággal nem azonos, annak kiemelt státuszát nem érinti, nem érintheti, ugyanakkor mindkét kapcsolati forma két személy szabad akaratán alapuló elismert életközössége, akiket tényleges kapcsolat, érzelmi kötődés, anyagi és egyéb függőségi helyzet fűz össze, és amelyekben mindegyik félnek meghatározott jogai és kötelezettségei vannak. A bejegyzett élettársi kapcsolat joghatásait illetően a házassághoz néhány tekintetben hasonló – ám azzal nem azonos – olyan értékközösséget valósíthat meg, mely alkotmányos védelemre érdemes.
- [43] 2.2. Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen; minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Az emberi méltósághoz való jognak számos részeleme, részjogosultsága van, amelyek belső magja korlátozhatatlan {6/2018. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [40]–[41]}. Az emberi méltósághoz való jog részeleme – többek között – az önrendelkezés szabadságához való jog is, mely elsősorban az egyén autonómiáját, döntési, cselekvési szabadságát védi, és amelyből nem csupán a házasságkötéshez való jog vezethető le, hanem szorosan e joghoz kötődik az élettársi kapcsolat létesítése is, az azonos neműek tartós párkapcsolata számára az elismerés és a védelem igénye.
- [44] Az Alkotmánybíróság már többször megfogalmazta, hogy az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított magánszférához való jog és az Alaptörvény II. cikke által garantált emberi méltósághoz való jog között különösen szoros a kapcsolat. „Az Alaptörvény II. cikke alapozza meg a magánszféra alakítása érinthetetlen területének védelmét, ami teljesen ki van zárva minden állami beavatkozás alól, mivel ez az emberi méltóság alapja. Az Alaptörvény értelmében a magánszféra védelme azonban nem szűkül le az Alaptörvény II. cikke által is védett belső vagy intimszférára, hanem kiterjed a tágabb értelemben vett magánszférára (kapcsolattartás), illetve arra a térbeli szférára is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (otthon).” {3328/2017. (XII. 8.) AB határozat, Indokolás [70]}
- [45] A magán- és családi élet sérthetatlensége elsősorban az állam jogalkotási kötelezettségén keresztül védelmezhető, olyan szabályok által, amelyek megfelelő garanciák mellett lehetővé teszik a jog által elismert párkapcsolat

lati formák létesítését, az abból eredő jogok érvényesítését és kötelezettségek teljesítését. Az azonos nemű párok is több együttélési forma közül választhatnak. Vagy *de facto* élettársi kapcsolatban élnek, vagy kérhetik az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásába való bejegyzésüket, vagy pedig választhatják a bejegyzett élettársi kapcsolat intézményét.

- [46] A jogalkotó az intimszféra tiszteletben tartásához és a magánszféra védelméhez való jog követelményének, továbbá a magán- és családi élet (az otthon) sérthetlenségéhez való jog érvényesülésének érdekében nem csupán tiszteletben tartja az azonos neműek magánélettel kapcsolatos azon döntését, hogy mely párkapcsolati formában kívánnak együtt élni, hanem az azonos nemű személyek számára – az alkotmányosság korlátai között – létrehozott egy, a házastársakéhoz hasonló jogállást is, mellyel eleget tett az emberi méltósághoz való jogból, a magánélet tiszteletben tartásához való jogból, valamint a megkülönböztetés tilalmának előírásából levezethető alkotmányos követelményeknek is.
- [47] A jogegyenlőség, az azonos elbánás mindig a jogi szabályozás tárgyát képező életviszonytól függően mérlegelendő; különös tekintettel arra, hogy magát a szoros személyes kapcsolatot értékeli-e a jog. Így különösen az életközösség harmadik személyek előtti közös megjelenésében, egymás képviselője, a juttatások, a hivatali összeférhetetlenség, illetve a hozzátartozókat érintő büntetőjogi könnyítések és szigorítások tekintetében nincs alkotmányos alapja annak, hogy ezek a rendelkezések az azonos nemű személyek tartós életközösségére semmilyen esetben se terjedjenek ki. A hatályos Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontjába foglalt közeli hozzátartozó fogalma elfogadásakor – a jogalkotói álláspont szerint – azért nem kerültek külön nevesítésre és feltüntetésre a bejegyzett élettársak, mert a bejegyzett élettársi kapcsolat szabályait külön törvény, a Békmtv. rendezi, melyben a jogalkotó kifejezetten úgy fogalmazott, hogy az e törvényben meghatározott eseteket kivéve a házastársakra vonatkozó rendelkezéseket a bejegyzett élettársakra is megfelelően alkalmazni kell. A jogalkotó ezzel kívánta biztosítani a bejegyzett élettársak egyenlő méltóságú személyként kezelését, a magánszférához való joguk tiszteletben tartását, továbbá elősegíteni az önrendelkezési joguk és cselekvési szabadságuk érvényesülését.
- [48] 2.3. Az Alkotmánybíróság mindezekre tekintettel arra a következtetésre jutott, hogy megfelelő jogértelmezéssel a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontjába foglalt közeli hozzátartozó fogalmának a Békmtv. 3. §-ában foglalt rendelkezéseivel való együttes alkalmazása nem vezet ellentmondásra. A jogalkotó a most vizsgált, releváns szempontokból továbbra sem kezeli eltérően a bejegyzett élettársakat a házastársaktól, így a definíció nem sérti a bejegyzett élettársak emberi méltósághoz, valamint a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogát. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a vizsgált szempontokból egymással összehasonlítható helyzetben lévő személyek (homogén csoport) körén belül a jogalkotó nem valósított meg különbségtételt. Nem eredményez ugyanis hátrányos megkülönböztetést az, ha a jogalkotó a lényegileg azonos jogállást nem egy, hanem két külön törvény rendelkezésein keresztül biztosítja. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az Alaptörvény II. cikke, VI. cikk (1) bekezdése és XV. cikk (2) bekezdése sérelmét állító indítványi elemet nem találta megalkalmazottnak.
- [49] 3. A jogbiztonság követelményét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság klauzula tartalmazza. A jogbiztonság követelménye azt kívánja meg, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előreláthatóak legyenek, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzanak {3071/2019. (IV. 10.) AB határozat, Indokolás [37]}. A jogbiztonság egyúttal az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is megköveteli. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján esetről esetre mérlegeli, hogy hol húzódik a határ a jogalkotó szabadsága és a címzetteknek a jogi szabályozás állandóságához, kiszámíthatóságához fűződő érdeke között; vizsgálva azt, hogy a jogi szabályozás változása következtében a jogalanyokat ért hátrány indokolja-e a jogbiztonság sérelme alapján az alaptörvény-ellenesség megállapítását {3061/2017. (III. 31.) AB határozat, Indokolás [13]}.
- [50] A magyar jog által szabályozott jogviszonyok alanyai közötti helyzeteket alapvetően befolyásolja és meghatározza az a tény, hogy a felek egymás hozzátartozójának, közeli hozzátartozójának minősülnek-e. Sok esetben a közeli hozzátartozói viszony jogszabály által megkívánt előfeltétel bizonyos jogosultságok megszerzéséhez, máskor pedig a pártatlanság és elfogulatlanság biztosítékeként éppen hogy tilalom alá esik.
- [51] A jogalkotó, amikor bevezette a magyar jogba a bejegyzett élettárs fogalmát, és a bejegyzett élettársakat a közeli hozzátartozók körébe vonta, akkor számukra a házastársakéhoz hasonló joghatással bíró jogállást biztosított.

- [52] Az Alkotmánybíróság vizsgálata során megállapította, hogy a közeli hozzátartozó definíciója a különböző jogterületeken, különböző hatályos jogszabályokban és kontextusban jelenleg nem egységes, esetenként más-más személyi kört ölel fel. A jogszabályok rendelkezéseiket a közeli hozzátartozókkal kapcsolatosan úgy fogalmazzák meg, hogy vagy visszautalnak a Ptk. definíciójára, vagy önálló, az adott jogszabályra nézve irányadó külön meghatározást alkalmaznak, mely vagy nevesíti a bejegyzett élettársakat, vagy nem. A jogbiztonság szempontjából ez azért releváns, mert a Ptk.-ban foglalt új definíció – a korábbival ellentétben – már nem nevesíti a közeli hozzátartozók között a bejegyzett élettársakat, továbbá a Ptk. nem tartalmaz utalást a bejegyzett élettársi kapcsolatra, valamint a Békmtv.-ben foglalt alkalmazási szabályokra.
- [53] Az Alkotmánybíróság a generális utaló szabályok kapcsán korábban már kialakította álláspontját: „A jogszabály normatív tartalmát a jogszabály szakaszai és mellékletei jellemzően közvetlenül kifejtett formában tartalmazzák. Bevett jogszabály-szerkesztési gyakorlat ugyanakkor különféle – rugalmas, merev, illetve általános – hivatkozások használata is a jogszabályokban. A jogszabályok közötti hivatkozások tipikusan azt a célt szolgálják, hogy ne kelljen több – eltérő életviszonyokat szabályozó – jogszabályban is rendelkezésekre foglalt kifejtett formában megismételni olyan azonos jogi normákat, amelyek többféle életviszony tekintetében is alkalmazandóak (így a szabályozás változtatásának igénye esetén sem kell a rendelkezéseket külön-külön több jogszabályban is módosítani). Ha egy jogszabályi rendelkezés egy másik jogszabályra (illetve jogszabályi rendelkezésre vagy jogintézményre) utal, akkor a felhívott jogszabályban foglalt jogi norma megfelelően alkalmazandó az utaló jogszabály által szabályozott meghatározott életviszonyokra is. Ilyen esetben a felhívott jogszabályba foglalt jogi norma az utaló rendelkezés alapján, az abban meghatározott tekintetben kötelező erővel bír, attól függetlenül, hogy a hivatkozott jogszabályi rendelkezés egyébként milyen más életviszonyokra alkalmazandó.” [28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [18]]
- [54] Az utaló szabályt tartalmazó jogszabályok rendelkezései a Ptk. hatálybalépése előtt a bejegyzett élettársakra egyértelműen alkalmazandók voltak, mert a régi Ptk. közeli hozzátartozó definíciója kifejezetten nevesítette a bejegyzett élettársakat. A hatályos Ptk. ezzel szemben elhagyta a tételes felsorolásból a bejegyzett élettársakat, emiatt felvetődik annak lehetősége, hogy a konkrét ügyben eljáró jogalkalmazók hasonló élethelyzetek értékelésénél különböző módon járhatnak el. Mégpedig azért, mert egyrészt a Ptk. közeli hozzátartozó definíciója jelenleg tételes felsorolást tartalmaz, másrészt azonban a Békmtv. 3. § (1) bekezdése alapján e definícióba kötelezően bele kell érteni a bejegyzett élettársakat is.
- [55] 3.1. A jogszabályok értelmezése elsősorban a bíróságokra (és hatóságokra) tartozik; az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik úgy, hogy elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venniük.
- [56] A jogbiztonság nemcsak az egyes normák egyértelműségét követeli meg, hanem az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is, így különös jelentősége van annak, hogy van-e olyan kialakult bírói gyakorlat, amely a jogbiztonság érvényesülését segíti. Az Alkotmánybíróság megkereste a Kúriát annak érdekében, hogy megismerje a jelenlegi jogértelmezési és jogalkalmazási gyakorlatot abban a tekintetben, hogy a bejegyzett élettársakat közeli hozzátartozónak minősítik-e.
- [57] A Kúria válaszában kifejtette, hogy az eddigi gyakorlatában és a bíróságok részéről ilyen jellegű kérdés még nem merült fel; a kommentárirodalommal egyezően a Kúria családjogi tanácsa is úgy véli, hogy a Békmtv. 3. § (1) bekezdés *b*) pontját kell megfelelően alkalmazni, mely a házastársra vagy házastársakra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársra vagy bejegyzett élettársakra is alkalmazni rendeli, így álláspontja szerint a bejegyzett élettársak továbbra is közeli hozzátartozónak minősülnek. Ugyanakkor a Kúria álláspontja szerint az, hogy a Ptk. értelmező rendelkezése a közeli hozzátartozók között kifejezetten nem nevesíti a bejegyzett élettársakat, alkalmas lehet a jogalkalmazók elbizonytalanítására, így végső soron az egységes joggyakorlat ellenében hat.
- [58] A Kúria a kérdéskör kapcsán felhívta az Alkotmánybíróság figyelmét egy olyan jogalkalmazási, jogértelmezési összeütközésre, mely ugyan nem bírói eljárás során, de felmerült a gyakorlatban. Az alapvető jogok biztosa vizsgálatot folytatott, mert a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (továbbiakban: NAV) több esetben is a megözvegyült bejegyzett élettársak számára a Békmtv. rendelkezései ellenére a házastársakra irányadó illetékmentesség szabályainak alkalmazása helyett ingatlan öröklés esetén 9%, egyéb esetben pedig 18% örökösödési illeték megfizetését írta elő. Ennek indokaként a NAV kifejtette, hogy álláspontja szerint a bejegyzett élettársak vagyonszerzéseit illetően a házastársakra vonatkozó illetékkedvezményi szabályokat nem lehet érvényesíteni, mert

az illetékkezdvezményről szóló rendelkezéseknél az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény a bejegyzett élettársakat kifejezetten nem nevesíti, a Békmtv. alkalmazási szabálya pedig álláspontjuk szerint az adózási szabályozástól eltérő kontextusban született, nem alkalmas adójogi joghatás kiváltására.

- [59] Az Alkotmánybíróság a kérdéses vizsgálatot áttekintve megismerte az igazságügyi miniszter, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériumának (a továbbiakban: EMMI) akkori Család- és Ifjúságügyért felelős államtitkárának e körben kifejtett álláspontját is. Az igazságügyi tárca értelmezése szerint a Békmtv. általánosan teszi egyértelművé, hogy ahol jogszabály a házastársakra, házaspárra vagy a házasságra vonatkozóan állapít meg jogokat vagy kötelezettségeket, azokat a szabályokat a bejegyzett élettársakra, illetve a bejegyzett élettársi kapcsolatra is megfelelően érteni kell. Egyértelművé teszi emellett azt is, hogy a házasságtól eltérő szabályok alkalmazására csak a Békmtv. kifejezett rendelkezése adhat lehetőséget, más törvényben vagy alacsonyabb szintű jogszabályban az eltérés nem megengedett. „[A] bejegyzett élettársakat mindazok az adójogi, munkajogi, szociális, bevándorlási, honosítási stb. kedvezmények megilletnék, mint a házasságban élőket, illetve ugyanazok az eljárási szabályok is vonatkoznának rájuk, mint a házastársakra (pl. tanúvallomás megtagadásának joga, összeférhetlenségi szabályok). Kiemelhető még e körben, hogy a bejegyzett élettársak törvényes öröklési státusza is a házastársakéval azonos.” Az igazságügyi tárca álláspontja szerint tehát, „[a]hol a jogszabályok a házastársakra kötelezettséget vagy jogot állapítanak meg, az a bejegyzett élettársakra külön utalás nélkül irányadó. A jogalkotó eredeti szándéka szerint a bejegyzett élettársakat mindazok az ágazati jogszabály szerint járó (adóügyi, munkajogi, szociális, bevándorlási, honosítási stb.) kedvezmények megilletik, amelyeket az adott norma nevesítetten a házasságban élőknek biztosít.”
- [60] Az EMMI álláspontja a kérdéssel kapcsolatban szintén az, hogy „[a] bejegyzett élettársaknak a házastársakéval – főszabály szerint – azonos jogállása alóli kivételeket kizárólag a Békmtv. 3. § (2)–(4) bekezdései határozzák meg, más jogszabályban ilyen eltérési lehetőségeket nem lehet rögzíteni.”
- [61] 3.2. Az Alkotmánybíróság a fent kifejtettek alapján a jelen ügyben arra a következtetésre jutott, hogy alkotmányossági problémát az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben nem a vitatott jogszabályi rendelkezés, hanem az esetlegesen felmerülő eltérő jogértelmezések okozhatnak.
- [62] A közeli hozzátartozó fogalma és értelmezése ugyan jelenleg nem egységes, az egyes, különös jogviszonyokat szabályozó normák vagy egyéni definíciót tartalmaznak (melyek vagy nevesítik a bejegyzett élettársakat, vagy nem), vagy a Ptk.-beli definícióra utalnak vissza – de a Békmtv. 3. §-a egyértelműen rendezi a bejegyzett élettársak jogi helyzetét.
- [63] A Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontja által megfogalmazott közeli hozzátartozói definíció világos, érthető, tételes felsorolást tartalmaz, megfogalmazása nem értelmezhetetlen, nem túlzottan általános; együttes alkalmazása a Békmtv. 3. § (1) bekezdés b) pontjával mind a jogalkalmazók, mind a bejegyzett élettársak számára egyértelmű és kiszámítható jogi helyzetet teremt. A jogalkotó álláspontja és szándéka egyértelmű: ha egy jogszabály a házasságról, vagy a házastársakról rendelkezik, azt – a Békmtv.-ben megjelölt kivételektől eltekintve – a bejegyzett élettársi kapcsolatra és magukra a bejegyzett élettársakra is megfelelően alkalmazni kell.
- [64] Látható ugyanakkor, hogy a Ptk.-beli tételes felsorolás miatt az egyedileg szabályozott, speciális életviszonyokról rendelkező jogszabályok alkalmazása esetén a konkrét ügyben eljáró jogalkalmazók ettől mégis eltérő következtetésre juthatnak, ezért az Alkotmánybíróság jelen határozatában elvi tételként rögzíti:
- [65] A jogalkotó kinyilvánított szándéka a bejegyzett élettársaknak a házastársakkal ugyan nem azonos, de bizonyos tekintetben hasonló helyzetben való kezelése. Ezért az a jogértelmezés és jogalkalmazási gyakorlat fogadható el alkotmányosnak, amely nem zárja ki a bejegyzett élettársakat a közeli hozzátartozók köréből.
- [66] 4. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint „[a] szabályozás mindaddig nem sérti a normavilágosság elvét, amíg nem minősül a jogalkalmazó számára értelmezhetetlennek, illetőleg nem nyílik lehetőség a túlzottan általános megfogalmazás miatt szubjektív, önkényes jogalkalmazásra. Az Alkotmánybíróság a nem kellő pontossággal megfogalmazott jogszabályi rendelkezés esetében sem állapítja meg automatikusan a jogbiztonság sérelmét, ha a törvényi rendelkezés bizonytalansága a törvény alkalmazása során feloldható.” {3293/2019. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [21]}
- [67] 4. Az Alkotmánybíróság a fent írtak alapján megállapította, hogy a Ptk. kifogásolt definíciójának – együttesen alkalmazva azt a Békmtv. rendelkezéseivel – az Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezése egyértelműen

levezethető, ezért az a jogbiztonság követelményét nem sérti. Ezért az Alkotmánybíróság a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

Budapest, 2020. december 15.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [68] Az indítvány elutasításával egyetértettem, azonban a határozat indokolásától gyökeresen eltérő ok miatt.
- [69] 1. A határozat (*de facto*) alkotmányos követelményt határoz meg – elvi tételnek nevezve azt –, amely szerint a bejegyzett élettársak közeli hozzátartozónak minősülnek, függetlenül attól, hogy az adott jogszabály értelmező rendelkezései hogyan rendelkeznek.
- [70] A határozat indokolása teleologikus értelmezéssel jut a fenti eredményre, rögzítve, hogy „a jogalkotó álláspontja és szándéka egyértelmű: ha egy jogszabály a házasságról, vagy a házastársakról rendelkezik, azt – a Békmtv.-ben megjelölt kivételektől eltekintve – a bejegyzett élettársi kapcsolatra és magukra a bejegyzett élettársakra is megfelelően alkalmazni kell”.
- [71] A jogalkotó akarata a jogszabály szövege alapján állapítható meg. Ha a tárgyi ügyben a jogalkotó szándéka az lett volna, hogy a bejegyzett élettársakat a közeli hozzátartozók köré sorolja, akkor ezt a vonatkozó jogszabályok értelmező rendelkezéseinek megfelelő módosításával, vagy a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. pontjának módosításával és erre való visszautalással tette volna egyértelművé. A jogalkotó hatáskörébe tartozik tehát a hozzátartozók, közeli hozzátartozók személyi körének a meghatározása (is). Megjegyzem, a bejegyzett élettársakon kívül a jegyes is kikerült ebből a körből [vö. a régi Ptk. 685. § *b*) pontját és a Ptk. 8:1. § (1) bekezdését].
- [72] 2. Általánosságban nem vitatom, hogy az alkotmányossági vizsgálat során lehet arra a következtetésre jutni, hogy azonos szintű jogi normák kollíziója eléri azt a szintet, amelynek okán a szabályozás sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó jogbiztonság követelményét.
- [73] Ez azonban alkotmányos követelménnyel, vagy ennek megfelelő más megfogalmazással (lásd elvi tétel rögzítése) nem feloldható. A választott megoldás lényegében módosítja a Ptk.-t (és vele együtt az összes olyan jogszabályt, amely úgy határozza meg a közeli hozzátartozó fogalmát, hogy visszautal a Ptk.-ra, vagy a bejegyzett

élettársat nem sorolja a közeli hozzátartozók közé), erre azonban az Alkotmánybíróságnak nyilvánvalóan nincs felhatalmazása, az a jogalkotó kompetenciája.

- [74] Úgy vélem továbbá, hogy a tárgyi ügyben ilyen kollízió egyáltalán nem merült fel, figyelemmel arra, hogy a Békmtv. 3. §-a egyértelmű a tekintetben, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatra a házasságra vonatkozó szabályok közül melyeket kell alkalmazni és melyeket nem.
- [75] Összességében tehát azért nem tudtam elfogadni a határozathoz fűzött indokolást, mivel az az indítvány elutasítása ellenére azt a látszatot kelti, hogy az indítványozó által állított normakollízió fennáll, és emiatt sérült az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó normavilágosság elve. Másrészt – a mellett, hogy ezt a jogintézményt az Abtv. nem ismeri – az „elvi tétel” kimondásával az Alkotmánybíróság a jogalkotás terepére tévedt.

Budapest, 2020. december 15.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: II/1011/2013.

